

Rehber Öğretmenlerin Epilepsiye İlişkin Bilgi ve Davranışlarının İncelenmesi

Investigating the Knowledge and Behavior of Guidance Counselors Regarding Epilepsy

Dr. Ferahim YEŞİLYURT

Ferahim YEŞİLYURT

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, İstanbul

Özet

Amaç: Epilepsi (sara) hastalığı okullarda sıklıkla karşılaşılan, öğrenci başarısını ve arkadaş ilişkilerini önemli biçimde etkileyen bir nörolojik hastalıktır. Epilepsili çocuklar zaman zaman okulda epilepsi nöbeti geçirmektedirler. Bu araştırmada rehber öğretmenlerin epilepsiye ilişkin bilgi ve davranışlarının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya İstanbul'daki okullarda görev yapan 73 rehber öğretmen katılmıştır. Araştırma kapsamında verileri elde etmek üzere araştırmacı tarafından konu ile ilgili literatür bilgisinden yola çıkılarak hazırlanan 11 soruluk "Rehber Öğretmenlerin Epilepsiye İlişkin Bilgi Ve nöbet anındaki Davranışlarının Belirlenmesi" anketi kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistik tekniklerinden frekans, yüzde, aritmetik ortalama vb. kullanılmıştır.

Bulgular: Rehber öğretmenlerin epilepsiyle ilgili bir eğitim almadıkları, bilgilerinin daha çok gazete dergilerden edindikleri, okuldaki epilepsi hastası öğrencileri bildikleri, bu bilgiyi aileden aldıkları görülmüştür. Ayrıca rehber öğretmenlerin epilepsili çocuklara destek olmada sorumlulukları olduğu ancak nöbet anında sorumluluklarının olmadığını düşündükleri, nöbete müdahale konusunda yeterli olmadıkları ve nöbet anındaki davranışlarında ciddi yanlışlıkların olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Gününün büyük bir kısmını okul ortamında geçiren epilepsili öğrencilerin nöbet anında doğru müdahalelerin yapılması açısından rehber öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu doğrultuda Rehber öğretmenlerin epilepsiyle ilgili bilgi düzeyini artırmaya yönelik eğitim programları hazırlanmalıdır. Ayrıca Üniversite eğitim müfredatına epilepsi ile ilgili bilgiler eklenmelidir.

Anahtar sözcükler: Epilepsi; öğrenci; rehber öğretmen.

Summary

Objectives: Epilepsy is a neurological disorder that can affect students' success and peer relations. Students with epilepsy sometimes have epileptic seizures at school. The aim of this study was to investigate the knowledge and behavior of guidance counselors regarding epilepsy.

Methods: A descriptive survey model to assess a total of 73 guidance counselors working in schools in İstanbul. A total of 11 questions were prepared by the researcher based on the literature. In the analysis of the data, descriptive statistics, such as frequency, percentage, and arithmetic mean were used.

Results: It was determined that the majority of guidance counselors had not received training about epilepsy and, that their primary sources of information about the disorder were newspapers and magazines. They knew the students with epilepsy at school and had been advised of the condition by the family. While counselors have a responsibility to support epileptic students, they often do not feel qualified and do not accept the role at the time of a seizure. Serious errors in the appropriate behavior during a seizure were also noted. The qualifications of the guidance counselors were insufficient for neuropsychiatric intervention.

Conclusion: Counselors have an important role in the care of epileptic students in the school environment. Training programs should be implemented to increase knowledge of epilepsy. Information about epilepsy should also be added to the university curriculum.

Keywords: Epilepsy; student; guidance teachers.

Geliş (Submitted): 16.09.2018

Kabul (Accepted): 25.02.2019

İletişim (Correspondence): Dr. Ferahim YEŞİLYURT

e-posta (e-mail): ferahim1@gmail.com

Giriş

Epilepsi (sara) insanoğlu tarafından bilinen en eski ve sık görülen aynı zamanda toplumda tehlikeli ve ürkütücü olduğu düşünülen nörolojik bir hastalıktır.^[1] Toplumlar arasında herhangi bir fark bulunmadan her yaş grubunda görülebilen bir hastalıktır. Dünya çapında 70 milyon insanı etkilediği tahmin edilmekle birlikte, bu oluguların %90'ı gelişmekte olan ülkelerden bildirilmektedir.^[2] Epilepsi için çeşitli risk faktörleri tanımlanmıştır. Ancak hastalığın seyri genelde ani başlayan ve tahmin edilemeyen nöbetler şeklinde olmaktadır.^[3] Hastalığın kontrol altına alınması açısından birçok önlem alınmasına karşın, birçok hastanın nöbet şikâyetleri ömür boyu devam etmekte ve sürekli ilaç kullanımı gerekebilmektedir.^[4]

Okul, tüm çocuklar için sosyal, psikolojik ve fiziksel gelişimin yoğun olduğu hayatın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Ayrıca okul hayatları sırasında yaşadıkları travmalar ve zorluklar kişilerin yetişkin hayatlarındaki rollerinin belirginleşmesi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Okul çağı çocuklarında epilepsi sıklığı oldukça fazladır. Epilepsi hastalığına bağlı olarak ortaya çıkan okul başarısızlığı ve davranış bozuklukları diğer kronik rahatsızlıklardan daha fazladır.^[5,6] Öğrenciler eğitim süresi içerisinde nöbetler geçirebilmekte ve bu durum kişilerde sosyal çekilme problemleri başta olmak üzere birçok problem ortaya çıkarabilmektedir.^[7] Bu aşamada öğretmenlerin, öğrencilerin hastalıklarının bilinmesi, bu hastalıkların yönetilmesi ve bu hastalıklara yönelik koruyucu önlemler alması açısından kapsayıcı bir bilgiye sahip olması ciddi bir gerekliliktir.^[8] Daha önce birçok araştırmacı tarafından öğretmenlerin epilepsi hakkındaki bilgi düzeyleri üzerinde durulmuş ve genel olarak ciddi bir bilgi eksikliğinin var olduğu gösterilmiştir.^[8,9]

Bu durumda rehber öğretmenlerin epilepsili öğrencilere yaklaşımı daha fazla önem kazanmaktadır. Rehberlik alanı psikoloji ve davranış bozuklukları derslerinin paralelinde epilepsili öğrencilere diğer branş öğretmenlerine göre daha yakın bir alan olarak düşünülebilir. Bu kapsamda rehber öğretmenlerin epilepsiye yönelik bilgi ve davranışlarının incelenmesi hayati önem arz etmektedir. Tüm bu veriler ışığında çalışmanın amacı okullarda çalışan rehber öğretmenlerin epilepsiye ilişkin bilgi ve davranışlarının incelenmesidir. Çalışmanın yürütülmesi esnasında şu araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1) Rehber öğretmenlerin epilepsi hakkında bilgi düzeyleri ne durumdadır?

- 2) Rehber öğretmenlerin epilepsi nöbeti geçiren bir çocuğa müdahale etme ile ilgili bilgi düzeyi ne durumdadır?
- 3) Rehber öğretmenlerin bilgi düzeyleri sosyodemografik özelliklerine göre değişkenlik gösteriyor mu?

Gereç ve Yöntem

Çalışma grubu

Çalışma 01.01.2018–30.04.2018 tarihleri arasında rehber öğretmenlerin dahil edildiği kesitsel bir araştırmadır. İstanbul'da bulunan resmi genel toplam 229 ortaöğretim kurumunun (İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü 2017 istatistiklerine göre) %95 güven aralığı, %10 bilgi düzeyi, %5 hata payı esas alınarak yapılan örneklem büyüklüğü hesaplamasına göre en az 87 okulun çalışmaya dahil edilmesi gerekmiştir. Anket form 87 okuldaki toplam 120 kişiye gönderilmiştir. Araştırmaya İstanbul'daki liselerde görev yapan 73 rehber öğretmen katılmıştır. Örneklem seçiminde "basit tesadüfi örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme yönteminde, evrendeki her birimin örnekleme seçiminde eşit ve bağımsız olma olasılığı göz önüne alınarak tesadüfi olarak seçim yapılır. Bu doğrultuda kullanılan yöntemin çalışmanın amaçlarını gerçekleştirmek için uygun olduğu düşünülmektedir.

Veri toplama araçları ve uygulama

Araştırma kapsamında verileri elde etmek üzere araştırmacı tarafından hazırlanan ve konu ile ilgili literatür bilgisinden yola çıkılarak hazırlanan 11 soruluk "Rehber Öğretmenlerin Epilepsiye İlişkin Bilgi ve Nöbet Anındaki Davranışlarının Belirlenmesi" anketi kullanılmıştır.

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeyi amaçlayan yaş, hizmet süresi ve lisans mezuniyeti şeklinde üç soru yer almaktadır. İkinci bölüm katılımcıların bilgi düzeyini belirlemek üzere epilepsi ile ilgili bilgi edinme kaynakları, okuldaki epilepsi hastası çocukları bilme durumu, öğrencinin hastalığının kimden öğrenildiği, epilepsi konusunda eğitim alma durumu, epilepsi hastalığı olan öğrencide rehber öğretmenin sorumluluğunun ne olduğu, okulda nöbet geçiren öğrenciye yardım etme görevi ve epilepsi nöbetine müdahale etme bilgisini değerlendiren yedi sorudan oluşmaktadır. Ayrıca rehber öğretmenin nöbet anındaki davranışlarını belirlemek üzere de bir soru bulunmaktadır.

Anketin ön uygulaması sekiz kişilik bir rehber öğretmen grubu üzerinde yapıldı. Anket üzerinde gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra asıl uygulamaya geçildi. Ön uygulamaya

katılan rehber öğretmenler yeniden araştırma kapsamına alınmadı. Oluşturulan anket elektronik formlar vasıtasıyla (Google Form) internet üzerinden öğretmenlerin mail adreslerine gönderildi. Elektronik ortamda çeşitli sosyal ağlar üzerinden İstanbul'da görev yapan rehber öğretmenlerin çalışmaya katılmaları yönünde destekleri istenmiştir.

İstatistiksel analizler

Veriler SPSS sürüm 20 paket programa aktarılarak analiz edildi. Kategorik verilerin gösterilmesinde sıklık ve yüzde kullanıldı. Kategorik verilerin karşılaştırılmasında Pearson ki-kare testi kullanıldı. $P < 0.05$ anlamlılık düzeyi olarak kabul edildi.

Araştırmanın etik yönü

Çalışmaya Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nden etik kurul onayı alınarak başlandı. Örneklem için İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alındı. Katılımcılara çalışmanın amacı ve içeriği ile ilgili bilgilendirme yapılarak onamları alındı.

Bulgular

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin, %72.6'sının kadın olduğu, %38.4'ünün 23–30 yaş aralığında olduğu, %52.7'sinin 1–10 yıl arası görev süresinin olduğu, %53.4'ünün Reh-

Tablo 1. Rehber öğretmenlerin özelliklerinin dağılımı

	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	53	72.6
Erkek	20	27.4
Yaş grubu		
23–30	28	38.4
31–38	21	28.8
39–46	14	19.2
46 ve üstü	10	13.7
Hizmet süresi		
1 yıldan az	3	4.1
1–10 yıl	39	53.4
11–20	3	4.1
11–20 yıl	14	19.2
20 yıl ve üzeri	14	19.2
Lisans		
Felsefe	16	21.9
PDR	39	53.4
Psikoloji	13	17.8
Diğer	5	6.8

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik.

berlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans eğitimi aldığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Rehber öğretmenlerin %32.9'u epilepsiyle ilgili bilgileri gazete ve dergilerden öğrenmiş olduğunu belirtmiştir. Rehber öğretmenlerin %79.5'i okulundaki epilepsili olan öğrenciyi bilmektedir. Rehber öğretmenlerin %93.2'sinin epilepsiyle ilgili bir eğitim almadıkları görülmüştür. Rehber öğretmenin müdahale yapmasını düşünenlerin oranı %12.3'tür. Rehber öğretmenlerin %82.7'si epilepsili öğrencide sorumluluğunun olduğunu düşünmektedir. Rehber öğretmenlerin %56.2'si epilepsi nöbetine ilişkin uygun müdahale bilgisine sahip değildir (Tablo 2).

Öğretmenlerin %24.7'si epilepsili çocukların fiziksel aktivitelerine katılmaması gerektiğini düşünmektedir. Rehber öğ-

Tablo 2. Rehber öğretmenlerin epilepsi ile ilgili bilgi durumları özelliklerinin dağılımı

	Sayı	Yüzde
Bilgi kaynağı		
Doktordan	12	16.4
Gazete-Dergi	24	32.9
Kitap	23	31.5
Televizyon	4	5.5
Yakınımdan	10	13.7
Epilepsili çocukları bilme durumu		
Evet	58	79.5
Hayır	15	20.5
Çocukların epilepsi olduğunu kimden öğrendiniz?		
Kendisinden	8	13.8
Ailesinden	50	86.2
Epilepsi eğitimi alma durumu		
Evet	5	6.8
Hayır	68	93.2
Rehber öğretmenin epilepsili bir çocukla ilgili sorumluluğu var mıdır?		
Evet	60	82.2
Hayır	13	17.8
Epilepsili bir çocuk nöbet geçirdiğinde sorumluluk kimdedir?		
Rehber Öğretmen	9	12.3
Müdür ve öğretmenler	22	30.2
Sağlık profesyoneli	42	57.5
Doğru müdahale bilgisine sahip olma durumu		
Evet	32	43.8
Hayır	41	56.2

Tablo 3. Rehber öğretmenlerin bilgili olma durumunun özelliklerine göre dağılımı

	Bilgili olma durumu				p
	Hayır (n=60)		Evet (n=13)		
	n	%	n	%	
Cinsiyet					
Kadın	45	75	8	61.5	0.324
Erkek	15	25	5	38.5	
Yaş Grubu					
23-30	24	40	4	30.8	0.223
31-38	18	30	3	23.1	
39-46	9	15	5	38.5	
46 ve üstü	9	15	1	7.7	
Hizmet süresi					
1 yıldan az	3	5	0	0	0.203
1-10 yıl	33	55	6	46.2	
11-20	1	1.7	2	15.4	
11-20 yıl	12	20	2	15.4	
20 yıl ve üzeri	11	18.3	3	23.1	
Lisans					
Felsefe	14	23.3	2	15.4	0.578
PDR	30	50	9	69.2	
Psikoloji	12	20	1	7.7	
Diğer	4	6.7	1	7.7	

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik.

retmenin %46.6'sı nöbetin geçmesini beklerken, %39.7'si çenesini açmaya çalışmakta, %12.3'ü soğan koklatmaya çalışmakta, %1.4'ü ise ellerinin bağlanması gerektiğini düşünmektedir. Rehber öğretmenlerin %41.1'i epilepsinin tedavisinin olduğunu bilmezken, %69.9'u hastalığın kalıtsal olup olmadığını, %37'si hastalığın seyrini bilmiyordu.

Bilgili olma durumunun cinsiyet ($p=0.324$), yaş grubu ($p=0.223$), hizmet süresi ($p=0.203$) ve mezun olduğu bölüm ($p=0.578$), açısından değişmediği gözlenmiştir. Rehber öğretmenlerin bilgili olma durumunun özelliklerine göre dağılımı Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tartışma

Orta öğretim kurumlarında görev yapan rehber öğretmenlerin epilepsi konusundaki bilgi düzeyi ve ilişkili özellikleri değerlendirmeyi amaçladığımız bu çalışmada, rehber öğretmenlerin konu hakkındaki bilgi düzeylerinin sınırlı olduğu ve bilgi edinim kaynaklarının yeterli olmadığı gözlemlenmiştir.

Literatürdeki çalışmalarda öğretmenlerin bilgi düzeylerinin genel olarak düşük olduğu gözlemlendi. Sudan'da yapılan bir çalışmada epilepsi hakkında bilgili olma durumu yüksek olsa da tedavi ve toplumsal yaşam içerisinde nasıl davranılması gerektiği konusunda bilgi düzeylerinin düşük olduğu bildirilmiştir.^[10] Berhe ve ark.nın^[11] 135 öğretmenle yürüttükleri kesitsel bir çalışmada öğretmenlerin yalnızca %41'inin epilepsi hakkında bilgi sahibi olduğu bildirilmiştir. Diğer birçok çalışmada da genel bilgi düzeyinin nispeten çok düşük olduğu vurgulanmıştır.^[12-16] Diğer yandan bazı Avrupa ülkelerinde yapılan çalışmalarda epilepsi hakkındaki bilgi seviyelerinin yeterli olduğu belirtilmiştir.^[17] Çalışmamızda rehber öğretmenlerin yalnızca %17.8'i epilepsi hakkında doğru bilgilere sahipti. Epilepsi hakkındaki literatürdeki oranlara nispeten çalışmamızda elde edilen oran oldukça düşüktür. Bu bağlamda, rehber öğretmenlerin epilepsi konusunda farkındalığını ve bilgi düzeyini arttırmaya yönelik müdahale programlarının düzenlenmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

Elhassan ve ark.nın^[10] 317 öğretmen ile yaptıkları çalışmada öğretmenlerin %47.6'sının kişi nöbet geçirirken çenesinin açılması gerektiğini düşünmektedir. Etiyopya'da yapılan bir çalışmada ise öğretmenlerin %60.3'ünün epilepsili çocuklara ilkyardım konusunda yeterli bilgiye sahip oldukları gözlemlenmiştir.^[11] Yunanistan'da 446 öğretmenle yapılan bir çalışmada öğretmenlerin %92'sinin yeterli ilk yardım bilgisine sahip olmadığı izlenmiştir.^[13] Almanya'da yapılan bir çalışmada öğretmenlerin %17'si acil bir durum olduğunda nöbet geçiren bir hastaya müdahale edilebileceğini bildirmiştir.^[18] Çalışmamızda epilepsi nöbeti geçiren bir çocuğa müdahale etme konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünen rehber öğretmenlerin oranı %43.8'dir. Ancak "epilepsi nöbeti geçiren bir çocuğa nasıl yaklaşırınız?" sorusunda yüksek oranda "çenesini açmaya çalışırım" ya da "soğan koklatırım" cevapları verilmiştir. Çalışmamıza katılan rehber öğretmenlerin müdahale konusunda yetersiz oldukları gözlenmektedir. Diğer yandan nöbet geçirme sırasında müdahale etmeleri gerektiğine inanan rehber öğretmen oranı da oldukça düşüktür. Tüm bu bulgular ışığında okullarında epilepsi hastası bulunan rehber öğretmenlerin ilk yardım konusunda eğitime ihtiyaçları olduğu düşünülebilir.

Çalışmamızda olduğu gibi birçok çalışmada öğretmenlerin cinsiyetleri ile bilgi düzeyleri arasında ilişki olabileceği varsayımı üzerinde durulmuştur. Çalışmamızda kadın ve erkek rehber öğretmenlerin epilepsi konusunda bilgi düzeyleri

açısından istatistiksel anlamlı fark bulunamamıştır. Ancak literatürde bu konuda çelişkili sonuçlar bildirilmiştir. Bazı çalışmalarda kadınların erkeklerden daha fazla bilgili olduğu tespit edilirken^[12] bazı çalışmalarda erkek öğretmenlerin epilepsi konusunda daha bilgili olduğu gözlemlenmiştir.^[10,19] Bu durum coğrafi özellikler eğitim düzeyi gibi faktörlerden etkilenebilmektedir. Grubun bilgi alma kaynaklarının çoğunun güvenilir olmaması bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir.

Öğretmenlerin meslek tecrübeleri arttıkça konu hakkındaki farkındalık ve bilgi düzeyinin artması beklenmektedir. Çalışmamızda tecrübe düzeyleri ile bilgi düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bazı çalışmalarda mesleki tecrübe arttıkça epilepsi hakkındaki bilgi düzeyinin arttığı bildirilirken^[9,12,16] bazı çalışmalarda meslek yılı ile epilepsi bilgisi arasında negatif korelasyon bulunduğu bildirilmiştir.^[10,20]

Epilepsili çocukların psiko-sosyal gelişimlerine yapacağı olumlu katkı göz önünde bulundurularak spor ve fiziksel aktivitelere özellikle yönlendirilmeleri gerekmektedir. Çok nadir spor aktiviteleri için olumsuz durumlar bildirilmesine karşın okulda yapılabilecek fiziksel çalışmalar ve spor aktivitelerine katılmada herhangi bir engel bulunmamaktadır.^[21] Çalışmamıza katılan rehber öğretmenler, epilepsili çocukların fiziksel aktivitelere katılmaması gerektiğini bildirmiştir. Literatürde birçok çalışmada öğretmenlerin epilepsili çocukların fiziksel aktivite ve spor derslerine katılmaması gerektiği yönünde görüş bildirdiği vurgulanmıştır. Örneğin Suudi Arabistan'da yapılan bir çalışmada öğretmenlerin %50.5'inin epilepsili çocukların spor aktivitelerinden uzak tutulması gerektiğini düşündüğünü bildirmiştir.^[22]

Kısıtlılıklar

Çalışmamızda bazı kısıtlılıklar bulunmaktadır. Öncelikle çalışma bir kesitsel çalışmadır. Kişilerin anlık olarak bilgi düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Bilgi düzeyinin geniş kapsamlı bir anket oluşturarak ölçülmesi yerine konu ile ilgili literatür baz alınarak sorular sorulmuştur. Ayrıca çalışma grubumuz literatürdeki benzer çalışmalara göre daha az kişiden oluşmaktadır.

Sonuç

Çalışmada rehber öğretmenlerin epilepsiyle ilgili bilgi düzeyi ve nöbet anındaki davranışları incelenmiştir. Rehber öğretmenlerin epilepsiyle ilgili bir eğitim almadıkları, bilgi-

lerinin daha çok gazete ve dergilerden edindikleri, okuldaki epilepsi hastası olan öğrencileri bildikleri, bu bilgiyi daha sıklıkla çocukların ailelerinden aldıkları görülmüştür. Ayrıca rehber öğretmenlerin epilepsili çocuklara destek olmada sorumlulukları olduğunu, ancak nöbet anında sorumluluklarının olmadığını düşündükleri, nöbete müdahale konusunda yeterli olmadıkları ve nöbet anındaki davranışlarında ciddi sorunların olduğu tespit edilmiştir.

Gününün büyük bir kısmını okul ortamında geçiren epilepsili öğrencilere nöbet anında doğru müdahalelerin yapılması açısından rehber öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Aynı zamanda bu öğrencilere psikolojik danışma uygulamalarının yapılması gerekmektedir. Tüm bu uygulamalar rehber öğretmenlerin bu konudaki farkındalığı ve bilgi düzeyinin artması ile mümkün olabilir. Rehber öğretmenlere epilepsiyle ilgili eğitimlerin verilmesi, öğrenciye destek olmak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda rehber öğretmenlerin epilepsiyle ilgili bilgi düzeyini artırmaya yönelik eğitim programları hazırlanmalıdır. Ayrıca üniversite eğitim müfredatına epilepsi ile ilgili bilgiler eklenebilir.

Etik Komite Onayı

Etik kurul onayı alındı.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması

Yoktur.

Kaynaklar

1. Singh A, Trevick S. The Epidemiology of Global Epilepsy. *Neurologic Clin* 2016;34(4):837-47. [\[CrossRef\]](#)
2. Ngugi AK, Bottomley C, Kleinschmidt I, Sander JW, Newton CR. Estimation of the burden of active and life-time epilepsy: A meta-analytic approach. *Epilepsia* 2010;51(5):883-90. [\[CrossRef\]](#)
3. Bianchin MM, Velasco TR, Wichert-Ana L, Alexandre V Jr, Araujo D Jr, dos Santos AC, et al. Characteristics of mesial temporal lobe epilepsy associated with hippocampal sclerosis plus neurocysticercosis. *Epilepsy Res* 2014;108(10):1889-95. [\[CrossRef\]](#)
4. Ay R. Epilepsy and Stigmatization: A review. *J Clin Psy* 2017;20(2):129-36. [\[CrossRef\]](#)
5. Davies S, Heyman I, Goodman R. A population survey of mental health problems in children with epilepsy. *Dev Med Child Neurol* 2003;45(5):292-5. [\[CrossRef\]](#)
6. Wu YP, Follansbee-Junger K, Rausch J, Modi A. Parent and family stress factors predict health-related quality in pediatric patients with new-onset epilepsy. *Epilepsia* 2014;55(6):866-77.

7. Bilgiç A, Yılmaz S, Tıraş S, Deda G, Kılıç E. Bir grup epilepsili çocukta depresyon ve anksiyete belirti düzeyi ve ilişkili faktörler. *Türk Psikiyatri Derg* 2006;17:165–72.
8. Jones C, Atkinson P, Helen Cross J, Reilly C. Knowledge of and attitudes towards epilepsy among teachers: a systematic review. *Epilepsy Behav* 2018;87:59–68. [\[CrossRef\]](#)
9. Bishop M, Boag EM. Teachers' knowledge about epilepsy and attitudes toward students with epilepsy: Results of a national survey. *Epilepsy Behav* 2006;8(2):397–405. [\[CrossRef\]](#)
10. Elhassan MA, Alemairy AA, Amara ZM, Hamadelneel AA, Mohamed AH, Elaimer AA. Epilepsy: Knowledge, Attitude, and Practice Among Secondary School Teachers in Khartoum State. *Neurol Ther* 2017;6(2):225–35. [\[CrossRef\]](#)
11. Berhe T, Yihun B, Abebe E, Abera H. Knowledge, attitude, and practice about epilepsy among teachers at Ethio-National School, Addis Ababa, Ethiopia. *Epilepsy Behav* 2017;70:150–3.
12. Al-Hashemi E, Ashkanani A, Al-Qattan H, Mahmoud A, Al-Kabani M, Al-Juhaidli A, et al. Knowledge about Epilepsy and Attitudes toward Students with Epilepsy among Middle and High School Teachers in Kuwait. *Int J Pediatr* 2016;2016:5138952.
13. Kampra M, Tzerakis NG, Losidis S, Katsarou E, Voudris K, Mastroianni S, et al. Teachers' knowledge about epilepsy in Greece: Information sources and attitudes towards children with epilepsy during school time. *Epilepsy Behav* 2016;60:218–24.
14. Savarese G, Carpinelli L, D'Elia D, Coppola G. Teachers of various school grades and representations of epilepsy: problems, relational aspects and perspectives of life quality. *Ital J Pediatr* 2015;41(1):70. [\[CrossRef\]](#)
15. Buccheri T, Quattropiani MC. Perception of, attitude toward and knowledge of epilepsy among teachers and high school and college students in Sicily. *Epilepsy & Behavior* 2015;53:43–50.
16. Khanal K, Maharjan R, Pokharel B, Sanjel S. School Teachers' Knowledge about Epilepsy in Kathmandu Metropolitan City. *Kathmandu Univ Med J* 2015;13(4):316–22. [\[CrossRef\]](#)
17. Brabcová D, Kohout J, Kršek P. Knowledge about epilepsy and attitudes towards affected people among teachers in training in the Czech Republic. *Epilepsy & Behavior* 2016;54:88–94.
18. Dumeier HK, Neininger MP, Bernhard MK, Syrbe S, Merken-schlager A, Zabel J, et al. Knowledge and attitudes of school teachers, preschool teachers and students in teacher training about epilepsy and emergency management of seizures. *Arch Dis Child* 2015;100(9):851–5. [\[CrossRef\]](#)
19. Mustapha AF, Odu OO, Akande O. Knowledge, attitudes and perceptions of epilepsy among secondary school teachers in Osogbo South-West Nigeria: a community based study. *Niger J Clin Pract* 2013;16(1):12–8. [\[CrossRef\]](#)
20. Lee H, Lee SK, Chung CK, Yun SN, Choi-Kwon S. Familiarity with, knowledge of, and attitudes toward epilepsy among teachers in Korean elementary schools. *Epilepsy Behav* 2010;17(2):183–7. [\[CrossRef\]](#)
21. Capovilla G, Kaufman KR, Perucca E, Moshé SL, Arida RM. Epilepsy, seizures, physical exercise, and sports: A report from the ILAE Task Force on Sports and Epilepsy. *Epilepsia* 2016;57(1):6–12. [\[CrossRef\]](#)
22. Alqahtani J. Knowledge and practice of schoolteachers towards students with epilepsy in Khamis Mushate, Southern Saudi Arabia. *Journal of Family & Community Medicine* 2015;22(3):163–8. [\[CrossRef\]](#)